

Faktaark

Velstandsvirkninger af *Forberedt på fremtiden I*

Det samlede udspil, hvor der bl.a. lægges op til en omlægning af op imod halvdelen af kandidatuddannelsespladserne og en prioritering af flere midler til universiteterne til kvalitetsløft med en ambition om flere timer, kan påvirke den samlede velstand målt ved BNP gennem dels ændringer i timeproduktiviteten og dels den samlede beskæftigelse.

På *kort* sigt vil det hovedsageligt være virkningen på beskæftigelsen, der har betydning for velstanden. Den øgede strukturelle beskæftigelse skønnes isoleret set at bidrage til en stigning i velstanden på 6½ mia. kr. (2023-niveau) målt ved virkningen på strukturelt BNP i 2030, *jf. tabel 1*.

På *længere* sigt vil virkningen på velstanden i højere grad blive påvirket gennem flere modsatrettede kanaler. Finansministeriet vurderer, at det ikke er muligt at give et samlet skøn over den samlede langsigtede effekt, *jf. tabel 1*. Det skal ses i lyset af samspillet mellem en række modsatrettede effekter, som uddybes nedenfor. Den samlede velstandsvirkning af udspillet afhænger i høj grad af implementeringen som påpeget af Reformkommissionen i forbindelse med dennes anbefalinger.

Tabel 1

Velstandsvirkning ved *Forberedt på fremtiden I*

Mia. kr. (2030-niveau)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Varigt
Strukturel BNP	0,1	0,2	0,2	0,2	1,4	6,4	'-'

Anm.: '-' angiver, at det ikke vurderes muligt at skønne over effekten.

Kilde: Finansministeriet.

Det vurderes, at de mest fremtrædende kanaler til ændringer i velstanden, som reformudspillet vil virke gennem, er følgende:

1. Den tidligere udtræden på arbejdsmarkedet vil isoleret set øge arbejdsudbuddet og dermed velstanden.
2. Forkortelsen af kandidatuddannelser vil isoleret set medføre, at nyuddannede kandidater har en lavere timeproduktivitet, da dimittenderne fra kandidatuddannelser på 1¼ studieår alt andet lige vil have tilegnet sig færre kompetencer gennem formel uddannelse.
3. Tidligere udtræden på arbejdsmarkedet vil til gengæld øge optjeningen af erhvervs erfaring, hvilket isoleret set kan påvirke timeproduktiviteten positivt.

4. Investeringer i kvalitet og flere timer (og herigennem større læringsudbytte) på uddannelserne kan potentielt føre til højere timeproduktivitet for de færdiguddannede.

Velstandsvirkningen af det øgede arbejdsudbud, som følge af tidligere udtræden på arbejdsmarkedet, vil indtræffe umiddelbart efter implementeringen af det nye kandidatlandskab. Derimod vil velstandsvirkninger af ændringer i produktiviteten først materialisere sig gradvist, herunder i takt med, at flere årgange dimitterer fra kandidatuddannelserne på 1¼ studieår og træder ud på arbejdsmarkedet. Der vil således gå 40 til 50 år, før produktivitetsvirkningerne af reformen har spillet sig fuldt ud på arbejdsmarkedet. Den kortsigtede samfundsmæssige velstandsvirkning vurderes derfor at være positiv.

Finansministeriet vurderer samtidig, at det ikke er muligt på forhånd at lave et skøn over den samlede langsigtede velstandseffekt af regeringens udspil *Forberedt på fremtiden I*. Det skal ses i lyset af, at der ikke tidligere er foretaget lignende reformer af de danske universitetsuddannelser, og at der er få holdepunkter for at vurdere den samlede langsigtede velstandsvirkning. Den langsigtede velstandsvirkning vil afhænge af størrelsesforholdet mellem de modsatrettede effekter nævnt ovenfor. En succesfuld implementering vil understøtte, at beskæftigelses- og produktivitetsudviklingen samlet set understøtter højere velstand.

Det bemærkes, at Finansministeriets sædvanlige regneprincipper for uddannelsesniveauer ikke umiddelbart kan overføres til at skønne over produktivitetsvirkningerne ved omlægningen af kandidatuddannelserne, dvs. punkt (2) og (3) ovenfor, *jf. boks 1*. Tilsvarende kan virkningerne af generelle investeringer i kvalitet (4) uden nærmere præcisering ikke regnes med i en egentlig opgørelse af virkningen på produktiviteten med Finansministeriets sædvanlige regneprincipper.

Boks 1

Gældende regneprincipper for ændringer i uddannelsesniveauer

Finansministeriets gældende regneprincipper for generelle skift *mellem uddannelsesniveauer*, der bl.a. anvendes ifm. mellemfristede fremskrivninger, tilsiger, at et højere uddannelsesniveau generelt er forbundet med en højere produktivitet og velstand.

Finansministeriets regneprincipper kan imidlertid ikke uden videre overføres til virkninger af større strukturelle ændringer eller skift mellem uddannelser *inden for* samme uddannelsesniveau, herunder skift mellem uddannelser med forskellig længde inden for samme niveau.

Således differentieres der fx ikke i dag mellem arbejdsudbuddet for lærer og sygeplejerske, som er hhv. en 4-årig og en 3½-årig professionsbacheloruddannelse. Det skal i høj grad ses i lyset af, at der er tale om gennemsnitsbetragtninger, samt at der ikke umiddelbart kan laves en direkte kobling fra uddannelsens længde til uddannelsens kvalitet og de opnåede kompetencer og kvalifikationer.

Såfremt provenuet anvendes hensigtsmæssigt og reformens implementering er succesfuld – herunder ikke mindst ift., at uddannelserne i højere grad kobles tættere til arbejdsmarkedets behov, kvalitet i uddannelserne, flere timer mv. – er der

et potentiale for at velstandsvirkningerne bliver positive på langt sigt. Virkningerne afhænger således i høj grad af reformens implementering, hvordan geninvesteringerne foretages, samt hvor meget der geninvesteres med reformen.

Der vil ikke på forhånd blive indregnet permanente positive virkninger på velstandsniveauet i Finansministeriets langsigtede fremskrivninger af BNP. Konkret vil den isolerede velstandsvirkning fra det øgede arbejdsudbud beregningsteknisk blive neutraliseret gradvist over en årrække ved at nedjustere den eksogene produktivitetsvækst marginalt. Det er alene et udtryk for, at det ikke er muligt at vurdere den samlede velstandseffekt, hvorfor det beregningsteknisk lægges til grund, at den samlede reform har en neutral virkning på den samlede velstand på lang sigt, og er ikke udtryk for at Finansministeriet vurderer, at reformen indebærer lavere produktivitet. Effekterne på produktivitet og velstand vil således blive indregnet i de økonomiske fremskrivninger, i takt med at de realiseres.

Virkninger for offentlig saldo

Under Finansministeriets sædvanlige forudsætninger påvirker produktivitetsvirkningen ikke provenu- eller udgiftsskønnene, der er lagt til grund. En evt. lavere produktivitet – som resulterer i lavere lønninger – reducerer på den ene side det offentlige skatteindtægter, men vil i udgangspunktet ikke påregnes at svække de offentlige finanser.¹ Det skyldes grundlæggende, at der på den anden side mekanisk vil være en tilsvarende modsatrettet effekt på de offentlige udgifter. Lønudgiften til offentlige ansatte vil alt andet lige falde, da den må følge lønudviklingen i den private sektor, og idet overførelsesindkomsterne bliver reguleret på baggrund af lønudviklingen, vil de også falde tilsvarende.

¹ Se Finansregnskabsloven 2014, kapitel 6